Список використаних джерел

1. Мунипов В. М. Время насаждать мифы и время развенчивать их: заметки эргономиста на полях книги Ф. А. Хайека «Дорога к рабству» / В. М. Мунипов // Техническая эстетика. – 1992. – № 4. – С. 1–5.
2. Тименко В. П. Початкова дизайн-освіта: теорія і практика формування конструктивних умінь особистості: монографія / В. П. Тименко. – К.: Пед. думка, 2010. – 380 с.

Ольга Жупаник

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ СТРАХУ В ТВОРАХ АМЕРИКАНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА СТІВЕНА КІНГА

Відомо, що це почуття залишається однією із найбільш сильних людських першоемоцій та надає потужний вплив на соціальні процеси в суспільстві. Людина живе і розвивається в певному культурному середовищі. Її соціалізація відбувається за допомогою впливу на неї соціальних інститутів, засобів масової інформації, мистецтва і літератури і, таким чином, крім необхідних знань, навичок і почуттів вона отримує відповідні тривоги і страхи даного суспільства. І особливу роль в цьому процесі відіграє саме мовний супровід та ті вербальні і невербальні засоби, якими кожен з нас послуговується у вираженні своїх побоювань та переживань.

У лінгвістичному світі все більше уваги приділяється вивченню проблем емоціології (взаємозв’язку мови і емоцій). Лінгвістика протягом довгого часу займалася в основному питаннями інтелектуального в мові, ігноруючи той факт, що саме емоції регулюють процеси поведінки та визначають те, як людина інтерпретує навколишній світ, сприймає і породжує своє мовлення. Саме тому, лінгвістика емоцій як наука сформувалась у XX ст. на основі психології та традиційного мовознавства. Проте до середини 70-х років проблема вираження емоцій не була основною в мовній науці, а роботи на цю тематику з’являлися досить рідко, та й взагалі, не становили великого інтересу.

Тривалий час концепт «страх» не отримував достатнього освітлення в порівняльних дослідженнях англійської та української лінгвокультурах. Однак із плином часу все більше науковців почали звертатися до цього питання. Зокрема, у 1987 р. в Берліні на XIV Міжнародному конгресі лінгвістів говорилося про тісний зв’язок мови та емоцій, про величезну лінгвістичну значимість вивчення цієї сторони мови [1, с. 126].

Згідно з дослідженнями провідних науковців, емоційне

самовираження часто безпосередньо пов'язане з мовою. Це можливо тому, що мова – універсальна знакова система, яка є неоднорідною за своєю структурою і складається з мовних і парамовних явищ, які теж слід розглядати як типи знаків [1, с. 6]. Зокрема окреме місце в системі вираження емоцій посідає література.

Відомо, що літературне коріння будь-якої держави зазвичай бере початок там, де починається історія створення, побудови та формування держави. На сьогоднішній день, США – це найбільша країна світу за чисельністю та різноманітністю емігрантів. Специфічна історія, різнобарвний народ – різний за походженням зі своєю історією створили свою колоритну та дуже цікаву культуру, традицію та літературу відповідно. Специфіка полягає у тому, що історія країни та літератури відносно є дуже молодими. Країна почала формуватися лише у XVII ст., а література ще пізніше – у XIX ст. [5, с. 111].

Тепер докладніше про історичне формування літератури США. Американська література – це англомовна література, яка створена на теренах Сполучених Штатів Америки та колишніх британських колоній. Література США остаточно виокремилася з англійської літератури в XIX ст. Відтоді американська література набула широкого розвитку й самобутнього значення й займає сьогодні одне з провідних місць серед літератур народів світу [2, с. 12].

Відомо, що США в свій час подарували світовій літературі таких класиків як Едгар По, Марк Твен, Джек Лондон, Джон Стейнбек, Теодор Драйзер, Вільям Фолкнер, Ернест Хемінгуей, Рей Бредбері та багатьох інших, серед них і Стівена Кінга, всесвітньо відомого майстра жахів [2, с. 5].

Стівена Кінга заслужено називають «королем жахів». Він як ніхто інший володіє основними прийомами створення «лякаючої» атмосфери в своїх творах, а категорія жахливого у творах письменника і є центральною темою.

В цьому автору допомагають стилістичні засоби. Вони досить поширені в літературі, адже покликані не лише індивідуалізувати мовлення автора, а й збагатити його емоційними нюансами, увиразнити художнє зображення.

Стилістичні засоби англійської мови можна поділити на декілька груп:

- Лексичні;
- Синтаксичні;
- Лексико-синтаксичні;
- Фонетичні та графічні [3, с. 123].

Аналіз твору «Сяйво» С. Кінга, що входить до вказаного нами мовного поля дослідження показав, що емоція страху («fear») в ньому реалізується за допомогою широкого спектра мовних засобів. В їх число входять засоби, що не тільки іменують емоції, але і описують емоційні і

фізіологічні зміни людини, її поведінкові і вербальні реакції. З метою створення атмосфери страху письменник вживає сукупність прийомів: вибірково підходить до вибору місця і дії своїх творів (пустельне покинуте місце, дрімучий ліс, замок, самотній будинок, безлюдна станція і т.д.); створює атмосферу жаху за допомогою численних описів погоди (опади, туман в місті, гроза, низька хмарність) [4, с. 396].

До найбільшої групи мовних засобів створення «страху» варто віднести засоби виразності, що «працюють» на лексичному мовному рівні.

Проведений аналіз лексичних одиниць, показав, що ядро поля «страх» становить лексика, що позначає емоції переляку і жаху. В рамках лексико-семантичної групи «страх» нами було виділено такі основні групи лексичних одиниць:

Лексичні одиниці, що позначають емоцію «страх» безпосередньо: «shiver», «horror», «the prick of fear», «scared», «the heart crawled up», «tremble».

Лексичні одиниці поля «смерть»: «death», «dead», «kill», «doom», «fate», «fortune», «decease», «suicide», «execution», «murder», «assassination», «afterlife», «sepulchral voice» [5, с. 498].

Лексичні одиниці, які називають стан природи і душі: «cold», «emptiness», «smoke», «darkness», «fog», «expectation», «waiting», «weariness», «getting dark».

Лексичні одиниці, номінується самотньо стоять предмети місцевості: «remote», «out-of-the-way place», «station», «shed», «wasteland», «road».

Лексичні одиниці, номінується назви частин тіла: «eyes», «mouth», «teeth», «head», «hand», «body».

Лексичні одиниці-назви тварин: «wolf», «dog», «jackal», «coyote». Також на основі аналізу твору («Кладовище домашніх тварин») можна виявити наступні засоби мовної репрезентації концепту «страх» в англійській мові.

Методом кількісного аналізу було встановлено частотність вживання лексем зі значенням «страх», виявлених в романах в кількості 345 одиниць, і проаналізовані інші лексичні засоби, що входять до складу даного концепту і репрезентують стан страху.

При аналізі мовного матеріалу було виявлено, що головним репрезентантом концепту страх є лексема «fear» і її похідні «to fear», «fearful», «fearsome» (63 випадки вживання), однак частотність її вживання не є значно переважаючою. До ядра концепту можна віднести наступні лексеми, що незначно поступаються ключовим словам концепту по частотності вживання, і їх похідні: «fright» (52 випадки вживання), «scare» (51 випадок вживання), «terror» (42 випадки вживання), «horror» (40 випадків вживання), «afraid» (38 випадків вживання).

Такі лексеми як «dread», «dismay», «apprehension», «awe», «panic», «alarm» можна віднести до периферії концепту «страх», оскільки вони мають незначну частоту вживання.

Лексичні одиниці, які служать синонімами ключовим словам концепту «страх», висловлюють різноманітність різновидів страху і відрізняються між собою за інтенсивністю прояву емоції страху, тривалості її існування, її характеру і зовнішніми проявами, які супроводжують переживання даної емоції.

В аналізованих романах були виявлені не тільки ситуації, де позначення емоції страху виражається за допомогою лексеми «fear» або її численних синонімів. Було також виявлено, що до складу концепту «страх» входять концептуальні метонімії, асоційовані з емоційним концептом, де фізіологічні або поведінкові прояви замінюють найменування емоційного стану.

Нами також було зазначено, що вербальна репрезентація емоції страху здійснюється як нейтральними лексичними одиницями (емотивно-асоціативна лексика), так і емотивно-оцінними лексичними одиницями різної частиномовної приналежності. Відтворення внутрішніх і зовнішніх реакцій людини на страх здійснюється також і за допомогою стилістично-забарвленої лексики, зокрема, сленгових елементів.

Окрім опису самої емоції страху та різних реакцій на цю емоцію (переживання страху людиною), використовуються також мовні засоби на безпосереднє вираження емоції страху – це мовлення персонажів у «чистому вигляді». При цьому спеціалізованими засобами вираження емоції страху є вигукові слова та синтаксичні конструкції, які забезпечують безпосереднє передавання страху у конкретній ситуації. Такі спеціалізовані мовні засоби забезпечують як ідентифікацію емоції страху, так і компактність відповідного переданого значення у мовленні.

Список використаних джерел

1. Вансяцкая Е. А. Роль невербальных и вербальных компонентов коммуникации в текстах, отражающих эмоциональные реакции человека и их соотношение (на материале английского языка): автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Вансяцкая Е. А.; Иванов. гос. ун-т. – Иваново, 1999. – 22 с.
2. Історія американської літератури / Тамара Денисова; НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2012. – 487 с.
3. Рыльский М. Ф. Искусство перевода: статьи / Рыльский М. Ф. – М.: Советский писатель, 1986. – 336 с.
4. Стівен Кінг. Сяйво. Переклад з англійської: Олександр Красюк. Харків: КСД, 2016. – 637 с.
5. Jeffrey Deaver. A Century of Great Suspense Stories / Jeffrey Deaver (ed.) Berkley Hardcover. – 2001. – 290 p.
6. Robbinson W. Studying Horror Fiction / W. Robbinson. – London: Penguin Group, 1989. – 99 p.